

Сезона 2016/2017

Петак, 7. април 2017. године
Задужбина Илије М. Коларца у 20 часова

За авантуристе

Диригент: **Еиђи Оуе**
Солиста: **Мирјана Нешковић**, виолина

Програм:

Р. Вагнер: *Танхојзер*, увертира

Трајање: око 15 минута

П. Стојановић: Концерт за виолину и оркестар, бр. 2, оп. 11 у Ге-дуру

Allegro alla breve, ma un poco moderato
Andante
Rondo – Allegro

Трајање: око 30 минута

М. Мусоргски: *Слике са изложбе* (ар. Морис Равел)

Променада – Гном – Променада – Стари замак – Променада – Тилџерије – Бидло
– Променада – Балет пилића у љусци – Самјуел Голденберг и Шмуљ – Пијаца у
Лиможу – Катакомбе (Sepulchrum romanum) – Са мртвацем у мртав језик
(Променада) – Баба Јага – Велика кијевска капија

Promenade – Gnomus – Promenade – Il vecchio castello – Promenade – Tuileries – Bydlo – Promenade – Ballet des poussins dans leur coques – Samuel Goldenberg und Schmuyle – Limoges - Le Marche – Catacombe (Sepulchrum romanum) – Con mortuis in lingua mortua (Promenade) – Baba Yaga – La grande porte de Kiev

Трајање: око 30 минута

Концертмајстор: **Тијана Милошевић**

Рихард Вагнер (1813–1883) је један од најутицајнијих немачких композитора 19. века. Био је активан најпре као композитор и диригент, али и као писац, па чак и као политички активиста током револуције у немачким земљама крајем четрдесетих година 19. века. Његов, без сумње, најзначајнији допринос у историји уметничке музике јесте управо у домену сценске музике, односно у стварању новог музичко-сценског жанра – музичке драме, која почива на идеји потпуног напуштања опере са нумерама и зарад стварања у прокомпоноване, симфонизирани музичке форме, базиране на принципу лајтмотивске технике, која прати драмски текст и подељена је на чинове и сцене. Важно је напоменути да је композитор сам писао либрета за своја музичко-сценска остварења. Вагнерове ране опере, као што су *Холанђанин луталица*, *Танхојзер* и *Лоенгрин*, писане су у традицији немачке романтичарске опере са нумерама, али се већ у њима примећује Вагнерова тежња да музички ток симфонизира и ослободи дотадашњих оперских конвенција. Следи опера *Мајстори певачи из Нирнберга*, затим музичке драме *Тристан и Изолда*, тетралогичка *Прстен Нибелунга* и *Парсифал*.

Опера *Танхојзер* завршена је 1845. године, током композиторовог боравка у Дрездену, где је радио као капелмајстор. Вагнер је био инспирисан двома легендама: легенди о Танхојзеру, немачком минезенгеру из 13. века и легенди о Вартбуршком певачком такмичењу. Увертира ове опере је базирана на темама које се у њој јављају, као што је рецимо хор ходочасника, или музика Венерине планине из првог чина. Прво самостално извођење увертире приредио је Феликс Менделсон са лајпцишким *Гевандхаус оркестром* у фебруару 1846. године.

Један од аутора који су у првој половини 20. века значајно обогатили српску уметничку музику обимнијим инструменталним и концертантним делима био је виолиниста и композитор **Петар Стојановић** (1877–1957). Школовао се у Будимпешти, а потом и у Бечу у којем је живео, делујући као виолиниста и композитор. По доласку у Београд, нарочито је постала значајна и његова делатност као виолинског педагога, најпре у музичкој школи *Станковић*, а потом на Музичкој академији. Његова композиторска остварења припадају позноромантичарском стилском проседеу, без особина романтизма националног усмерења.

Петар Стојановић написао је пет концерата за виолину, од којих је последњи најчешће извођен. **Други концерт за виолину и оркестар**, оп. 11 у Ге-дуру премијерно је свирао Јан Кубелик 1916. године у Прагу. Данас се ово дело сматра Стојановићевим најуспелијим концертантним остварењем али се, због непостојања оркестарског материјала, на концертним подијумима није могао чути више од педесет година. Захваљујући композитору и професору Факултета музичке уметности у пензији, Мирјани Живковић, дело је 2016. године реконструисано и припремљено за извођење.

Концерт је формално сачињен из три става традиционалног сонатно-симфонијског циклуса. Први, сонатни став, базиран је на две теме: првој, живој, и ведрој и другој лирској, распеваној теми. Други, лагани став у форми тродела написан је у карактеру романтичарске песме без речи, за којим следи финални сонатни рондо, чија главна, драмска, маркантна тема контрастира двома споредним темама лирског карактера. Из овог контраста настаје ефектна, виртуозна и бриљантна завршница дела.

Позно стваралаштво руског композитора **Модеста Мусоргског** (1839–1881) обележено је ауторовим великим разочарањима и повлачењем у изолацију. До 1874. године, његова опера *Борис Годунов* се прославила на позоришној сцени, али бројни критичари, укључујући и композиторовог пријатеља и једног од чланова руске *Петорице* (међу којима је био и Мусоргски), Цезара Кјуија, негативно су оцењивали ову оперу. Кјуи је ово дело описао као незрело и недовољно технички остварено. У наредном периоду настао је циклус песама *Без Сунца* (1874), у којима је композитор исказао своју усамљеност и незадовољство. Убрзо потом настају и **Слике са изложбе** (1874), једно од најзначајнијих клавијирских дела у опусу Мусоргског, које је инспирисано сликама архитекте Виктора Хартмана, композиторовог блиског пријатеља, преминулог годину дана раније. Директна инспирација је била постхумна изложба Хартманових акварела којој је композитор присуствовао. Ова свита садржи шеснаест ставова, повезаних са десет слика и темом променаде која се варирано понавља шест пута током циклуса. Дело је 1922. године оркестрирао Морис Равел, при том изоставивши пету појаву променаде, која се налази између шесте и седме слике (*Самјуел Голденберг и Шмиљ и Пијаца у Лиможу*).

Милош Браловић*

*У сезони 2016-17, Београдска филхармонија пружа прилику одабраним младим музиколозима да писањем програмских коментара обогате своју стручну праксу.